

På väg mot större region – motiv och utgångspunkter

I detta dokument beskrivs det motiv och utgångspunkter som vi ser för vår ambition att verka för bildandet av en ny och större regionkommun i vår del av landet. Dokumentet har utarbetats av presidierna för Landstingsstyrelsen i Östergötland tillsammans med förbundsstyrelsens presidium i Regionförbundet Östsam i nära samverkan med kommunstyrelsernas presidier i Linköping, Motala och Norrköping.

Vi tror att befolkningsunderlaget och de funktionella samband som finns mellan Kalmar län, Jönköpings län, Östergötlands län och delar av Södermanlands län utgör förutsättningar för en ny region. De attraktiva och växande kommuner som finns inom denna region kan komplettera varandra och på så sätt stärka regionens utveckling för medborgarnas bästa och för att möta de möjligheter och utmaningar som samhällets förändring kommer att innebära i framtiden. För enkelhets skull kommer den ovan beskrivna geografien i detta dokument fortsättningsvis att kallas Östra Götaland.

Östra Götalands förutsättningar är goda med en stor och rörlig befolkning. Näringslivet är både brett och högspecialiserat och det finns en betydande gemensam arbetsmarknad. Inom regionen finns två universitet och flera högskolor. Här finns högspecialiserad vård som ges vid såväl universitetssjukhuset i Linköping, som vid flera länssjukhus. Två av landets viktigaste vägar och den viktigaste järnvägslinjen knyter ihop regionen.

Vi ser således två tydliga drivkrafter för att verka för en större region. Det handlar primärt om att skapa förutsättningar för regional utveckling och tillväxt men också att säkerställa goda långsiktiga förutsättningar för organiseringen av den framtida hälso- och sjukvården.

Vår ambition är att tillsammans med huvudaktörerna i de nämnda länen verka för bildandet av en bärkraftig regionkommun i Östra Götaland.

Linköping den 31 mars 2011

Marie Morell
Ordförande
Landstingsstyrelsen

Jan Owe-Larsson
Styrelseordförande
Regionförbundet Östsam

Motiv och utgångspunkter

Motiven bakom övertygelsen om att det behövs en stor regionkommun i vår del av landet med ett befolkningstal på omkring en miljon invånare är flera:

- **En stor region är starkare**
Flera faktorer, och då främst den demografiska situationen, ställer växande krav på offentligt finansierade välfärdstjänster och därmed krav på utvecklingskraft hos de offentliga systemen och på investeringar i kapacitet, något som särskilt gäller hälso- och sjukvården. En stor region är en mer uthållig och mindre sårbar grund för finansiering av välfärdstjänster på såväl kommunal som regional nivå.
- **Samordnad infrastrukturplanering**
Den pågående utvecklingen där människor i vardagen rör sig över allt större geografiska områden för arbete och service skärper kraven på kommuner och regioner att agera mer samordnat kring infrastrukturplanering, kollektivtrafik och rumslig planering över större geografiska områden än dagens län.
- **Starkare regional demokrati**
Stora regionkommuner ger underlag för en stark demokratisk regional nivå i samhällsorganisationen, vilket ger förutsättningar för att med kraft driva en politik som tar tillvara regionens utvecklingsförutsättningar.
- **Regional omsättning av nationella beslut**
Starka regionkommuner med demokratiskt valda beslutsorgan ger goda möjligheter till en regionalisering av beslutsbefogenheter – beslut som idag fattas av nationella myndigheter kan i stället hanteras regionalt, vilket ger en bättre anpassning till regionala och lokala förutsättningar. En rad viktiga samhällsfrågor hanteras enligt vår mening bättre på regional än på nationell nivå. En förutsättning är dock att regionen har ett större befolkningsunderlag än dagens län och en stor regions ekonomiska förutsättningar.
- **Universitetssjukhus som centrum för forskning och utveckling**
En stor region med ett starkt universitetssjukhus har stor betydelse som kompetenscentrum för forskning, utbildning, högspecialiserad vård, men också som kompetensstöd till andra vårdnivåer. Ett universitetssjukhus och medicinsk fakultet spelar också en viktig roll för näringslivets utveckling och därmed regionens tillväxt.

Hur en framtida regionkommun kommer att se ut geografiskt, får den kommande processen utvisa. Vi tror, baserat på motiven som anförts ovan, att ju större en regionkommun kan bli desto större kraft och bättre förutsättningar får den. Vi konstaterar samtidigt att institutionella samarbeten av olika slag även fortsättningsvis kan vara grunden för en effektiv organisering av exempelvis hälso- och sjukvård eller kollektivtrafik.

Vårt fortsatta arbete med att bilda en regionkommun i Östra Götaland kommer att ske med utgångspunkt i dagens Östergötland. Vi avser att undersöka intresset för bildandet av en större regionkommun tillsammans med kringliggande kommuner och landsting för att bilda en naturlig regionkommun där det finns utvecklade och potentiella funktionella samband.

Drivkrafter för en större region

I det följande beskrivs de viktigaste utgångspunkterna och resonemangen som ligger till grund för vår uppfattning att det behövs en stor regionkommun i Östra Götaland.

Funktionella samband och regional integration

En viktig utgångspunkt vid bildandet av en ny regionkommun är att det finns funktionella samband inom regionen som kan stärkas ytterligare genom ett medvetet arbete för en fortsatt regional integration. En regionkommun i Östra Götaland kan få en avsevärd egen styrka. Dess geografiska position i landet gör också att den kan dra fördel av tillväxten i storstadsregionerna Stockholm och Göteborg – och därmed ingå som en stark part i de storregionala samband som är på väg att utvecklas kring dessa städer. Denna bild stärks till exempel av hur Södermanland och Östergötland behandlas i Regional Utvecklingsplan 2010-2050 för Stockholmsregionen. Administrativa gränser utgör ofta barriärer som försvårar planering av funktioner som sträcker sig över stora geografiska områden – något som särskilt gäller kommunikationer. Av det skälet är det viktigt att en region i Östra Götaland gränsar direkt mot Stockholms län för att skapa goda förutsättningar för gemensam planering.

I Östra Götaland finns ett antal medelstora städer som hittills varit förhållandevis framgångsrika och kunnat hävda sina positioner väl. Städerna var för sig riskerar dock att representera för små lokala marknader för att långsiktigt kunna hävda sig. Genom att dels utvidga och integrera dessa städers egna influensområden och dels förbättra tillgängligheten mellan dessa viktiga centra i en tänkt regionkommun kan deras sammantagna konkurrenskraft stärkas och utgöra ett regionalt kraftcentrum med en betydande gemensam arbetsmarknad. Med en sådan regional integration finns enligt vår mening förutsättningarna i Östra Götaland att utveckla landets i särklass största

befolkningskoncentration vid sidan av de tre storstadsregionerna.

Den svenska ekonomin kännetecknas av en pågående strukturomvandling – allt större andel arbetar inom tjänsteproducerande företag. Många av den här typen av företag har en avståndsberoende verksamhet och är därför beroende av närheten till en stor lokal/regional ”hemmamarknad”. Det är en förutsättning för att sådana företag ska kunna specialisera sin verksamhet och samtidigt nå en sådan storlek att de kan utvinna skalfördelar. Kunskapsintensiva tjänsteföretag och stora delar av den offentliga sektorn är beroende av en bred bas för rekrytering av den kvalificerade personal man behöver, något som gynnar arbetsmarknader med ett stort befolkningsunderlag och med universitet eller högskolor. Slutsatsen blir att stora regioner med stora integrerade marknader är gynnade av utvecklingen och kommer att växa och utvecklas ytterligare. Omvänt kommer små regioner och svagt integrerade marknader att krympa ytterligare och stagnera i sin utveckling. Utvecklingen i Sverige under de senaste decennierna med växande storstäder och stagnerande och krympande kommuner/regioner i mer glesbefolkade delar av landet bekräftar dessa påståenden.

Antalet människor och deras möjligheter att förflytta sig för studier och arbete är av största betydelse för en större funktionell regions förmåga att utvecklas positivt. I Östra Götaland finns ett band av städer som utvecklats väl med en tydlig befolkningstillväxt. Kommunikationsmässigt är de länkade till varandra genom E4 och med nuvarande och framtida tågförbindelser. I städernas närhet finns också andra näraliggande kommuner med en positiv utveckling. Förutsättningarna för en långtgående regional integration inom denna ”axel” är goda och den kan därmed utgöra en ryggrad i en ny regionkommun.

Hälso- och sjukvård

Ansvarskommittén identifierade universitetssjukhusens vikt som kompetenscentrum för forskning, utbildning, högspecialiserad vård, men också som kompetensstöd till andra vårdnivåer. Vi delar denna uppfattning.

Ett universitetssjukhus och medicinsk fakultet spelar även en viktig roll för näringslivets utveckling och därmed regionens tillväxt. Den snabba medicintekniska utvecklingen och behovet av allt mer specialiserade kompetenser innebär att ett universitetssjukhus behöver ha ett stort patientunderlag. Andra statliga utredningar, däribland utredningen om klinisk forskning och högspecialiserad vård, har också konstaterat att ett befolkningsunderlag på minst en miljon invånare är en nedre gräns för att upprätthålla ett väl fungerande universitetssjukhus.

Det är viktigt att hälso- och sjukvårdens huvudmän blir mer resursstarka, inte minst i ett framtidsperspektiv. Dagens landsting har en alltför skiftande storlek,

vilket ger ojämlika förutsättningar. De är också små i förhållande till de krav som kommer att ställas på hälso- och sjukvården framöver. Inrättandet av regionkommuner skulle även innebära att huvudmännen ges förmåga och flexibilitet som möjliggör inomregionala organisatoriska förändringar framöver.

Det handlar i första hand om att hälso- och sjukvården står inför en allt intensivare kunskapsutveckling. Samtidigt ska patienten, oavsett bostadsort, ha tillgång till likvärdig vård av hög kvalitet, baserad på tillgänglig forskning, kunskap och erfarenhet. En förstärkt kunskapsstyrning, där regionala kunskapscentrum är en nyckel, är en väg att möta denna utmaning. Det förutsätter i sin tur en väsentligt större geografi.

Det skulle också förbättra förutsättningarna för en kunskapsstyrd hälso- och sjukvård, som i högre utsträckning baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet, vilket i sin tur ökar likvärdigheten. Kunskapsstyrningen är en del av ett större kunskapssystem som innefattar internationella aktörer såväl som nationella myndigheter, huvudmän och universitet. Innovation, implementering, utvärdering och uppföljning är delar av denna styrning. Vi tror att en större regionkommun skulle ge förutsättningar att använda de bästa kompetenserna – ekonomiskt, systemmässigt, ledningsmässigt och medicinskt.

Kvalificerade verksamheter kan samlas i resursstarka organisationer. Förutsättningar kan skapas inte minst för långsiktigt utvecklings- och förändringsarbete. En kraftfull regionkommun öppnar nya förutsättningar för goda processer när det gäller den framtida utvecklingen av samarbetet mellan regionkommunen som sjukvårdshuvudman och primärkommunerna som ansvariga såväl för viktiga delar av sjukvården som för insatser i socialtjänsten. Det ger förutsättningar för att utveckla sjukvårdssystemets alla komponenter och dessas samspel. Nya IT-lösningar, nya kontaktvägar med medborgare och patienter, såsom sjukvårdsupplysningen, ambulanssjukvården etcetera kan utvecklas med resursstarka huvudmän.

Kommunikationer och transporter

Kollektivtrafiken får i en stor region nya förutsättningar när planeringen kan ske över ett större geografiskt område och i mindre utsträckning hämmas av de hinder som administrativa gränser ofta utgör. Det blir de naturliga funktionaliteterna som hur människor bor och arbetar eller studerar, hur man söker sig för att ta del av servicefunktioner eller kultur och rekreation som blir styrande. Sammantaget bör detta gynna en funktionell regionförstoring, något som bevisligen stimulerar den ekonomiska utvecklingen i vid mening.

En långtgående regional integration bygger på väl fungerande kommunikationer. Två av landets viktigaste vägtrafikleder och den viktigaste

järnvägslinjen knyter samman regionen kommunikationsmässigt. E4:an går rakt igenom regionen i nord-sydlig riktning och ger utmärkta förbindelser norrut mot Stockholm och söderut mot Skåne, Öresundsregionen och kontinenten. E22 – kustvägen – binder samman kuststräckan från Stockholm till Skåne. Södra stambanan från Stockholm till Skåne genomkorsar regionen. Flygplatser med reguljär trafik finns i olika delar av Östra Götaland. Här finns också flera regionalt och nationellt viktiga hamnar. Sammantaget innebär det att regionen har goda förutsättningar för kommunikationer och transporter både inom regionen och med omvärlden. Byggandet av Götalandsbanan skulle förutom att knyta de större städerna tidsmässigt närmare varandra och gynna deras integration också få effekter för tillväxten i hela regionen är av stor betydelse.

Utbildning, forskning och innovation

En region i Östra Götaland kommer att kunna uppvisa stora resurser när det gäller högre utbildning och forskning. Universitet och högskolor med ett sammantaget mycket relevant utbud av högre utbildning och en välrenommerad forskningsorganisation ger goda förutsättningar bl a för tillväxt och utvecklingen av ett kunskapsbaserat näringsliv.

En viktig utmaning för framtiden är att höja utbildningsnivån inom alla områden. Detta gäller såväl traditionell akademisk utbildning som yrkesutbildning på kvalificerad nivå. I en stor region i Östra Götaland ges goda förutsättningar att samordna och planera högre utbildning så att man skapar god tillgänglighet till ett brett utbildningsutbud av god kvalitet.

Tillväxt kräver ett strukturerat och fokuserat arbete med innovationer. En region i Östra Götaland kan bygga vidare på de traditioner som finns etablerade sedan länge kring gemensamt innovations- och entreprenörstöd från de offentliga aktörerna. Regeringens satsning på innovationskontor vid universitet bidrar självklart kraftfullt till nyttiggörande av forskningsresultat.

Kultur

Kulturlivet i den föreslagna regionens olika delar har utvecklats i delvis olika riktningar. På så sätt kan hela den nya regionen berikas och attraktionen ökar. Diskussionerna omkring ett mera utvecklat samarbete omkring offentliga resurser kommer också att innebära incitament att pröva nya former för samverkan och konstnärlig utveckling. En större region har alla möjligheter att ge både kreatörer och publik ett mer mångfacetterat och kvalitativt bättre innehåll. Den nya regionen skapar därmed möjligheter till mänsklig och ekonomisk tillväxt.

Utveckling betyder förändring

En av Ansvarskommittén centrala principer är principen om att de offentliga resurserna skall användas effektivt och ändamålsenligt. Vi delar den uppfattningen och tror att en större regionkommun skapar förutsättningar för såväl kostnadseffektivitet som utvecklingskraft. Vi inser därmed också att en framtida regionkommun över en större geografi över tid kommer att innebära strukturförändringar och förändringar i organiseringen av olika samhällsfunktioner för att med medborgaren i fokus kunna erbjuda bästa möjliga service. Eftersom en framtida regionkommun ska fungera och utvecklas över lång tid är det viktigt att slå fast att en för framtiden nödvändig utveckling inte får hindras av olikheter i dagens organisering eller kortsiktiga problem.

Frågor kring organisering av olika funktioner har dock stor betydelse både faktiskt och symboliskt för människor. Därför inser vi att det behöver finnas en öppenhet och beredskap för att konkret diskutera olika funktioner, hur de ska hanteras och var de ska placeras för att kunna skapa en framtida regionkommun med goda utvecklingsmöjligheter.

Ledning och samordning av arbetet med processen att bilda en regionkommun

Enbart landstinget kan ansöka till regeringen om att bilda en regionkommun. Därför faller det sig det naturligt att landstinget och dess styrelseordförande leder och samordnar det fortsatta arbetet i Östergötland med bildandet av en regionkommun. Det är dock viktigt att de politiska partierna, kommunerna och Regionförbundet Östsam involveras i arbetet och att dessa aktörer ger landstinget sitt fulla stöd.

Vidare finns det ett stort antal aktörer som på olika sätt behöver involveras i olika delar av processen. Viktiga aktörer är bland andra Linköpings Universitet, näringslivet och olika organisationer. Vilka aktörer som ska involveras och på vilket sätt det ska ske återstår att planera. Vi välkomnar alla positiva krafter som behövs i det kommande arbetet.